

Entrepriseret

HANS HENRIK VAGNER

Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Entrepriseret

1. udgave, 1. oplag 1988

Århus by Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er uden forlagets

skriftlige samtykke ikke tilladt

ifølge gældende dansk lov om ophavsret

Sat hos Fyns Sats Produktion, Odense

Trykt hos Olesen Offset, Viborg

Printed in Denmark 1988

ISBN-87-574-5030-7

FORORD

En fremstilling af entrepriseretten vedrører selvsagt i første række entrepriseretlige emner. Størstedelen af de juridiske spørgsmål, der opstår i entrepriserelationer, skal imidlertid besvares under anvendelse af almindelige formueretlige regler, og en fremstilling af entrepriseretten kan derfor vanskeligt være begrænset til en beskrivelse af specifikt entrepriseretlige problemer. I alt fald en lærebog må – med udgangspunkt i entreprisesituationen – indeholde en omtale af en række almindelige formueretlige spørgsmål.

Som antydnet er fremstillingen primært skrevet som lærebog, og det er derfor ikke fundet hensigtsmæssigt at medtage alle domme og voldgiftskendelser. Praksis er dog refereret i et sådant omfang, at også praktikere skulle kunne have nytte af bogen.

Jørgen Nørgaard har læst manuskriptet igennem. Jeg er meget taknemmelig for hans bemærkninger og for den inspiration, som samtalerne med ham under bogens tilblivelse har givet.

August 1988

Hans Henrik Vagner

INDHOLDSOVERSIGT

Kap. 1	Indledning, grundbegreber og retskilder
Kap. 2	Generelle bemærkninger om entreprise
Kap. 3	Entrepriseaftalen
Kap. 4	Byggeriets pris og betaling
Kap. 5	Risiko og aflevering
Kap. 6	Forsinkelse
Kap. 7	Mangler
Kap. 8	Fordringshavermora
Kap. 9	Rådgivende teknikere
Kap. 10	Forsikringsspørgsmål
Kap. 11	Sikkerhedsstillelse
Kap. 12	Tvister
Kap. 13	Totalentreprise
Bilag	
Registre	

INDHOLDSFORTEGNELSE

Kapitel 1. Indledning, grundbegreber og retskilder	
1. <i>Indledning</i>	13
2. <i>Nogle entrepriseretlige grundbegreber</i>	14
2.1. Organisationsmodellerne	14
2.1.1. Indledning	14
2.1.2. Fagentreprise – delt rådgivning	15
2.1.3. Storentreprise	15
2.1.4. Hovedentreprise – totalrådgivning	15
2.1.5. Totalentreprise	16
2.1.6. Underentreprise – underrådgivning	16
2.1.7. Andre organisationsformer	17
2.1.8. Sammenfattende om byggeriets organisations- former – og en bemærkning om systematikken	17
2.1.9. Valg af organisationsform	17
2.2. Byggeriets udbudsformer	18
3. <i>Retskilderne</i>	19
3.1. Indledning	19
3.2. Retspraksis	20
3.3. Standardvilkår	20
3.3.1. Generelle bemærkninger om AB 72	23
3.3.2. Generelle bemærkninger om ABR 75	23
3.3.3. Revision af AB 72	24
3.3.4. Lovgivningsinitiativer	25
Kapitel 2. Generelle bemærkninger om entreprise	27
Kapitel 3. Entrepriseaftalen	
1. <i>Indledning</i>	31
2. <i>Entrepriseaftalen</i>	31
2.1. Indledning	31
2.2. Entrepriseaftalens indgåelse	33
2.3. Særskilt entreprisekontrakt?	34
2.4. Rangfølgespørgsmålet	36
2.5. »Særlige betingelser«	39
2.6. Organisationskontrol med indholdet af »Særlige betingelser« ..	41
Kapitel 4. Byggeriets pris og betaling	
1. <i>Indledning</i>

3.1.2. Entreprenørens ret til fristforlængelse	96
3.1.2.1. Indledning	96
3.1.2.2. AB 72 § 15, stk. 1	96
3.1.2.2.1. Forandringer af arbejdet, som kræves af bygherren (litra a)	96
3.1.2.2.2. Forsinkelse af bygherreleverancer (litra b)	98
3.1.2.2.3. Indgribende forstyrrelser i arbejdets gang (litra c)	99
3.1.2.2.4. Usædvanligt vejrlig (litra d)	102
3.1.2.2.5. Offentlige pålæg (litra e)	107
3.1.2.3. Fristoverskridelser som ikke giver entreprenøren ret til fristforlængelse	107
3.1.2.4. Er AB 72 § 15, stk. 1 udfyldningsregel?	108
3.1.2.5. Generelle bemærkninger om fristforlængelse	110
3.2. Bygherrens misligholdelsesbeføjelser ved entreprenørforsinkelse	112
3.2.1. Indledning	112
3.2.2. Erstatning	112
3.2.2.1. Indledning	112
3.2.2.2. Ansvarsgrundlaget	113
3.2.2.3. Erstatningsberegningen	114
3.2.2.3.1. Indledning	114
3.2.2.3.2. Bygherrens erstatningskrav (udmålt efter almindelige obligationsretlige regler)	115
3.2.2.3.3. Dagbøder	118
3.2.2.3.3.1. Indledning	118
3.2.2.3.3.2. Dagbod eller erstatning beregnet efter almindelige udmålingsregler?	119
3.2.2.3.3.3. Detailspørgsmål om dagbodsklausuler	120
3.2.2.3.3.3.1. Dagbodens størrelse	121
3.2.2.3.3.3.2. Arbejdsdage eller kalenderdage?	121
3.2.2.3.3.3.3. Excl. el. incl. merværdiafgift?	121
3.2.2.3.3.3.4. Nedsættelse af dagbodskrav	122
3.2.2.3.3.3.5. Frafald af dagbodskrav	123
3.2.2.3.3.3.6. Bygherrens modregningsadgang – overskridelse af mellemfrister	124
3.2.2.3.3.3.7. Dagbodskravs stilling ved konkurs	127
3.2.3. Ophævelse	128
3.2.3.1. Indledning	128
3.2.3.2. Væsentlighedsvurderingen	129
3.2.3.3. Hæveopgøret	132
3.2.4. Naturalopfyldelse	136
3.3. Reklamation	137
4. Forsinkelse fra bygherrens side	138
4.1. Indledning	138
4.2. Forsinkelse med betaling af entreprisesummen	138
4.2.1. Standsning af arbejdet	139
4.2.2. Krav om naturalopfyldelse	140
4.2.3. Ophævelse	141
4.2.4. Erstatning	142
4.3. Forsinkelse med biforpligtelser	143
4.3.1. Bygherrens ret til fristforlængelse	144
4.3.2. Krav om naturalopfyldelse	145
4.3.3. Erstatning	145

3. Licitationsreglerne

3.1. Udbud og licitation

3.1.1. Licitationslovens anvendelsesområde – Afgrænsnings-

3.1.1.1. Udbud	47
3.1.1.2. Arbejder og leverancer	47
3.1.1.3. Bygge- og anlægsvirksomhed	47
3.1.1.4. Arbejder og leverancer indenfor bygge- og anlægsvirksomhed	49
3.1.1.5. Den geografiske begrænsning	50
3.1.2. Licitation	51
3.1.2.1. Licitationsbegrebet	51
3.1.2.2. Offentlig/bunden licitation	54
3.1.2.3. Beskyttelse af tilbudsmottageren – Licl. § 4	55
3.1.2.3.1. Licl. § 4, stk. 1 og 2	55
3.1.2.3.2. Licl. § 4, stk. 3	55
3.1.2.4. Licitationsresultatet	57
3.1.2.4.1. Hvilket tilbud er det laveste?	57
3.1.2.4.2. Uberettiget kontraheringsnægtelse	60
3.1.2.4.2.1. Indbudt licitation (uden valgfrihedsforbehold)	60
3.1.2.4.2.2. Offentlig licitation (indenfor udbudscirkulærets og lignende forskrifters område)	60
3.1.2.4.2.3. Erstatningsudmålingen ved uberettiget kontraheringsnægtelse	62
3.1.2.4.3. Berettiget kontraheringsnægtelse	64
3.1.2.4.4. Alternative tilbud	65
3.1.2.4.5. Tilbagekaldelse af licitationstilbud og korrektion af fejlbehæftede licitationstilbud	67
3.1.3. Underhåndsbud	71
3.1.4. EF-reglerne	73
3.1.5. AB 72 §§ 2 og 3 om bygherrens udbud, entreprenørens tilbud og licitation	76

4. Betaling

4.1. A conto-betalingsystemet	78
4.2. Rate-betalingsystemet	78
4.3. Regulering af entreprisesummen	81

Kapitel 5. Risiko og aflevering

1. Indledning	85
2. Risikoens overgang	86
2.1. Risikoovergang når AB 72 er vedtaget	86
2.2. Risikoovergang når AB 72 ikke er vedtaget	91

Kapitel 6. Forsinkelse

1. Indledning	95
2. Forsinkelse fra entreprenørens side	95
2.1. Forsinkelsesbegrebet	95
2.1.1. Indledning	95

3.3.1. Ophævelse	147
3.4. Reklamation	148
Kapitel 7. Mangler	
1. Indledning	149
2. Mangelsbedømmelsen	149
3. Mangelsbeføjelserne	151
3.1. Afhjælpning	151
3.1.1. Mangler der påberåbes ved afleveringen	151
3.1.2. Mangler der påberåbes efter afleveringen	152
3.2. Erstatning	153
3.2.1. Ansvarsgrundlaget	154
3.2.1.1. Udførelsesfejl	154
3.2.1.2. Materialefejl	155
3.2.2. Erstatningsudmålingen	162
3.2.2.1. Udbedringsomkostningerne	163
3.2.2.2. Andet tab	164
3.3. Ophævelse	168
3.4. Forholdsmæssigt afslag	170
4. Bortfald af bygherrens mangelsbeføjelser	171
4.1. Indledning	171
4.2. Entreprenørens afhjælpningsret	171
4.3. Bygherrens reklamationspligt	175
4.4. Forældelse af mangelsansvar	177
4.4.1. De deklaratoriske forældelsesregler	178
4.4.1.1. Leverandøransvarets forældelse	178
4.4.1.2. Entreprenøransvarets forældelse	180
4.4.2. Aftaler om forældelse – specielt om statsligt byggeri	181
5. Springende regres	186
6. Forsinkelse eller mangel?	188
Kapitel 8. Fordringshavermora	193
Kapitel 9. Rådgivende teknikere	
1. Indledning	195
2. Teknikerfuldmagten	196
3. Ansvar for fejl og forsømmelser	200
3.1. Indledning	200
3.2. Ansvarsgrundlaget	200
3.2.1. Projekteringsfejl	201
3.2.2. Tilsynsfejl	202
3.2.3. Materialefejl	204
3.2.4. Økonomiske overskridelser	206
3.2.5. Byggegrunden	208
3.3. Regulering af teknikeransvaret	209
3.3.1. Forældelse af rådgiveransvaret	210
3.3.2. Reklamation	212

3.3.3. Inddirekte tab	212
3.3.4. Flere skadevoldere	212
3.4. Erstatningsberegningen	217

Kapitel 10. Forsikrings spørgsmål

1. Indledning	219
2. AB 72 § 21, stk. 3 – bygherrens forsikringspligt	219
3. All risks-forsikring	224
4. De rådgivende teknikeres forsikring	228
5. Afslutning	229

Kapitel 11. Sikkerhedsstillelse

1. Indledning	231
2. Oversigt over de typiske sikringsobjekter	231
3. Entreprenørens og bygherrens sikkerhedsstillelse overfor hinanden	
3.1. Entreprenørens sikkerhedsstillelse overfor bygherren	233
3.1.1. Indledning	233
3.1.2. AB 72's bestemmelser om entreprenørens sikkerhedsstillelse	233
3.1.2.1. Indledning	233
3.1.2.2. AB 72 § 25	235
A. Hvornår kan sikkerheden kræves præsteret?	235
B. Konsekvensen af manglende sikkerhedsstillelse	235
C. Sikkerhedens størrelse	237
D. Frafald af sikkerhedsstillelse	237
E. Konkurrencegrundlaget	237
F. Almindelige bemærkninger om § 25-sikkerheden sammenlignet med anden fordringskaution	238
G. Den sikrede hovedfordring	238
H. Ydelsestiden	240
I. Tidsbegrænsning	242
J. Generelle bemærkninger om entreprenørens sikkerhedsstillelse	243
3.1.2.3. Tilbageholdelse i medfør af § 26, stk. 1	246
3.2. Bygherrens sikkerhedsstillelse overfor entreprenøren	247
3.2.1. Indledning	247
3.2.2. Håndpant i byggelånsejerpantebrevet	248
3.2.2.1. Sikringsakten ved håndpant sætning af ejerpantebreve	248
3.2.2.1.1. Primærhåndpanthaveren	248
3.2.2.1.2. Sekundære håndpanthavere	249
3.2.2.2. Håndpanthaverens dispositionsret over panteretten	250
3.2.2.3. I hvilket omfang skal sekundærpanthaveren respektere primærpanthaverens kreditudvidelser?	250
3.2.2.4. Den sekundære håndpanthavers oprykningret	252
3.2.2.5. Specielt om de tilfælde hvor AB 72 er vedtaget	253
3.2.2.6. Er AB 72 § 28, stk. 3 udfyldningsregel?	255
3.2.3. Byggelånstransporter	256
3.2.3.1. Indledning	256

3.3.3. Almindeligt om byggelånet	257
3.3.3. Byggelåustransporter	259
3.3.4. Sikkerhedsstillelse på anden måde	262
4. <i>Entreprenørens sikkerhedsstillelse overfor andre end bygherren</i> (<i>entreprenørransvar</i>)	264
4.1. Terminologi og disposition	264
4.2. Sikringsakten	266
4.3. Gensidighedsforholdets betydning	270
4.4. Flere transporthavere	272
4.4.1. Sekundærtransporthaverens sikringsakt	272
4.4.2. Prioriteten mellem flere transportere (vedkommende og uvedkommende transportere)	274
5. <i>Udledning</i>	283
Kapitel 12. Tvister	
1. <i>Indledning</i>	285
2. <i>Syn og skøn</i>	286
3. <i>Voldgift</i>	292
Kapitel 13. Totalentreprise	307
Bilag	
1. Almindelige betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed, AB 72	313
2. Almindelige bestemmelser for teknisk rådgivning og bistand, ABR 75	324
3. Lov nr. 216 af 8. juni 1966 om licitation m.v.	345
4. Byggestyrelsens cirkulære af 11.11.1981 om pris og tid på bygge- og anlægsarbejder	346
5. Byggestyrelsens cirkulære af 6.1.1983 om udbud af bygge- og anlægsarbejder	354
6. Byggestyrelsens cirkulære af 25.6. 1986 om ansvarsforhold ved byggearbejder	356
7. Byggestyrelsens cirkulære af 12.11.1986 om kvalitetssikring af byggearbejder	358
8. Entreprenørforeningens og Håndværksrådets standardunderentreprisekontrakt	360
9. Entreprenørforeningens standardforbehold	364
10. Håndværksrådets standardforbehold	365
11. Garantier	366
12. All Risks-forsikring	368
13. Arkitektansvarsforsikring	370
Forkortelsesliste	372
Litteraturliste	373
Lovregister	379
Domsregister	382
Register over voldgiftsafgørelser	384
Monopoltilsynets Meddelelser	386
Stikordsregister	387

KAPITEL 1

INDLEDNING, GRUNDBEGREBER OG RETSKILDER

1. *Indledning*

Denne fremstilling af entrepriseretten er udsprunget af behovet for et undervisningsgrundlag i kursusfaget Entrepriseret på Århus Universitet.

De hidtil eksisterende fremstillinger af entrepriseretlige problemfælder er kendetegnet ved enten *at* være af ældre dato (f.eks. *Axel H. Pedersens* fremstillinger), *at* have karakter af håndbøger (*Hørlyck's* kommentar til AB 72 og *Jørgen Hansens* kommentar til ABR 75), eller ved ikke *at* være tilstrækkelig dybtgående til at kunne fungere som lærebog (*Duer og Berg: Byggeriets Retsforhold*).

Den følgende fremstilling er fortrinsvis begrænset til spørgsmål, der knytter sig til *udførelsen* af bygge- og anlægsarbejder, men den omfatter tillige en beskrivelse af nogle af de spørgsmål, der rejser sig i forbindelse med *projekteringen* af bygge- og anlægsarbejder. Når »teknikerstanden« i begrænset omfang er taget med, er det blandt andet fordi mange af de organisationsformer, som anvendes i moderne bygge- og anlægsvirksomhed, ofte placerer den rådgivende tekniker i en anden kontraktmæssig position end hidtil, nemlig som (total)entreprenørens (efr. bygherrens) medkontrahent. Hertil kommer, at en stor del af de konfliktsituationer, der opstår i praksis, ofte på én gang rejser spørgsmål om såvel tekniker- som entreprenøransvar m.v.

Den omstændighed, at Almindelige betingelser for arbejder og leverancer i bygge- og anlægsvirksomhed, AB 72, indgår som en bestanddel af et meget stort antal entrepriseaftaler, gør det hensigtsmæssigt ved beskrivelsen af de entrepriseretlige regler *i et vist omfang at tage udgangspunkt* i situationen, som den tegner sig, *når AB 72 er valgt*. Det hensigtsmæssige i denne fremstillingsform understreges endvidere af, at en stor del af de regler i AB 72, som afviger fra almindelige formueretlige grundsætninger, kan betragtes som *entrepriseretlige udfyldningsregler*.

Det er ikke fundet hensigtsmæssigt at anvende AB 72's *systematik*, det vil sige den i *Hørlyck's* »Entreprise- og licitationsbetingelser« (3.

Entrepriseret

HANS HENRIK VAGNER

En systematisk fremstilling af entrepriseretten. Hovedvægten er lagt på en beskrivelse af reglerne om tilbudsindhentning, forsinkelse, mangler og sikkerhedsstillelse i entreprisforhold. Bogen indeholder desuden en gennemgang af bygge- og anlægsvirksomhedens forsikringsforhold, de rådgivende teknikeres fuldmagt og ansvar og reglerne om behandlingen af tvister (syn og skøn og voldgift).

Bogen er primært skrevet som lærebog. Der refereres dog til praksis i et sådant omfang, at også praktikere kan have udbytte af bogen.

Forfatteren er lektor ved Institut for Privatret, Århus Universitet, advokat, Hans Henrik Vagner.

